

Cynulliad Cenedlaethol Cymru / National Assembly for Wales
Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu / The Culture, Welsh Language and Communications Committee
Ymchwiliad byr i oblygiadau ymadael â'r Undeb Ewropeaidd / Short inquiry into the implications of Brexit
CWLC(5) BREXIT14
Ymateb gan Llyfrgell Genedlaethol Cymru / Evidence from National Library Wales

Effaith Posibl Brexit ar Lyfrgell Genedlaethol Cymru

Mae gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru ymrwymiad hirdymor i weithio'n rhyngwladol ac mae wedi sefydlu nifer o bartneriaethau pwysig gyda llyfrgelloedd ymchwil eraill, gan gynnwys rhai yn yr Undeb Ewropeaidd. Mae gan Brexit y potensial i effeithio'n negyddol ar y perthnasoedd hyn, yn dibynnu ar y cytundeb a wneir gyda'r UE. Mae yna sawl elfen graidd o ddarparu gwasanaethau a fydd yn cael ei effeithio ac mae'r sefyllfa bresennol wedi'i hamlinellu isod. Bydd Bwrdd y Llyfrgell Genedlaethol yn ystyried adroddiad sefyllfa ar effaith bosibl Brexit yn ei gyfarfod nesaf ym mis Tachwedd 2018.

Colli Ffynonellau Cyllido

Llwyddodd y Llyfrgell i ddatblygu nifer o gynigion i WEFO am gyllid, gan gynnwys y rhai gyda phartneriaid Cymreig a rhai'r UE. Dyfarnwyd £ 1.86M i'r Llyfrgell o Raglen Gydgyfeirio'r ERDF yn 2011 ar gyfer ei brosiect 'Digido i Fusnes', a oedd, ymhlith allbynnau eraill, yn talu am ddigideiddio ar raddfa eang ychwanegol papurau newydd hanesyddol, adnodd digidol y Llyfrgell a ddefnyddir fwyaf.

Effaith Sector-benodol

Effaith ar Gaffaeliadau

Mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru yn caffael deunyddiau cyhoeddus o leoliadau yn yr UE i ychwanegu at y casgliadau cenedlaethol. Ar hyn o bryd, mae 54% o danysgrifiadau print LIGC yn dod o gyflenwyr Ewropeaidd (76 allan o 139). Mae gwariant y Llyfrgell ar danysgrifiadau print oddeutu £10K y flwyddyn . Mae LIGC hefyd yn prynu monograffau o Ewrop hyd at oddeutu 10,000 ewro'r flwyddyn. Gallai tollau, costau neu rwystrau mewnforio newydd effeithio ar y gallu i gasglu cynnwys perthnasol.

Tanysgrifiadau Electronig

Er bod contractau presennol gydag is-gwmnïau'r DU, mae pencadlys y rhan fwyaf o gyflenwyr tanysgrifiadau electronig y tu allan i'r DU. Gallai Brexit gyflwyno tariff a chostau eraill i mewn i gadwyn gyflenwi'r cwmnïau, fyddai'n cynyddu costau. Cyllideb 2018-19 y Llyfrgell ar gyfer tanysgrifiadau electronig yw £140,000. Mae LIGC hefyd yn rheoli caffael tanysgrifiadau electronig ar gyfer y sector llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru , trwy Wasanaeth Lyfrgelloedd Cymru. Roedd gwerth y cytundeb am 2018-19 yn £ 175,000.

Effaith ar Reoli Hawlfraint

Mae risgiau i wasanaethau'r Llyfrgell o newidiadau i gyfraith hawlfraint . Mae'r canllawiau "*Hawlfraint os nad oes unrhyw Ganllawiau cytundeb Brexit*" a gyhoeddwyd ar 24 Medi 2018 gan lywodraeth y DU yn bwriadu gwaredu'r eithriad hawlfraint yn gyfan gwbl ar gyfer gweithiau amddifad

o ddeddfwriaeth y DU pe na bai cytundeb yn cael ei gytuno gyda'r UE. Mae hyn yn debygol o osod cyfyngiadau newydd ar ddigido a mynediad i gasgliadau'r Llyfrgell a fyddai'n effeithio ar allu'r defnyddwyr i gael mynediad at gynnwys digidol yn y dyfodol .

Effaith ar Gyberthnasau Rhyngwladol Strategol

Mae'r Llyfrgell yn rhan o gymuned dreftadaeth a diwylliannol ryngwladol ac mae ganddi berthnasau sefydledig â sefydliadau ymchwil cenedlaethol eraill yn fyd-eang. Yng nghyd-destun perthnasoedd Ewropeaidd, mae gan y Llyfrgell ddeunydd benthycyd e.e. dangoswyd albymau ffotograffig cynnar yn eiddo i Mary Dillwyn a Dillwyn Llywelyn yn y Musee de l'Orangerie , Paris yn 2015, ac yn 2000, benthycwyd llythyr a ysgrifennwyd gan Owain Glyndŵr i'r brenin Ffrainc ym 1404 ym Mhennal o'r Archives Nationales ym Mharis. Pe na bai cytundeb ar fenthycyd eitemau diwylliannol, byddai hyn yn cyfyngu ar allu'r Llyfrgell i fenthycyd eitemau'n rhyngwladol.

Byddai risgiau hefyd i ddiogelwch corfforol eitemau unigryw gwerthfawr pe bai oedi yn cael ei gyflwyno ar y ffiniau gan arwain at gostau sylweddol uwch oherwydd tollau uwch neu ffioedd asiantau ychwanegol ar gyfer trefnu trwyddedu a chwrdd â gofynion rheoliadol newydd.

Effaith cyfle ar y Llyfrgell

Cyfranogi mewn Prosiectau Cydweithredol Rhyngwladol

Mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru wedi elwa o gydweithio â llawer o bartneriaid yn y DU a rhai rhyngwladol trwy Brosiectau Ewropeaidd. Ymhlith yr enghreifftiau mwyaf nodedig mae cyfres o brosiectau Europeana : Europeana Travel (2009-2011), Europeana Libraries (2011-2012), Europeana Cloud (2013-2016) a the Rise of Literacy (2017-2019). Europeana yw llwyfan diwylliannol digidol Ewrop, a LIGC yw'r unig sefydliad yng Nghymru sy'n cyfrannu at y llwyfan. Trwy gyfraniad y Llyfrgell, cyflwynir hanes a diwylliant Cymru ochr yn ochr â miliynau o eitemau eraill o bob rhan o Ewrop. Mae LIGC yn aelod o Dasglu Effaith Europeana, gan ffurfio methodoleg ar gyfer cynllunio a mesur effaith gweithgareddau diwylliannol a threftadaeth ar bob agwedd o gymdeithas a'r economi.

Cyfrannodd LIGC hefyd at rwydwaith a ariennir gan ESF o'r enw NeDiMAH : Rhwydwaith Dulliau Digidol yn y Celfyddydau a'r Dyniaethau.

Yn anochel, mi fydd yr ansicrwydd ynglŷn â'r berthynas rhwng y DU a'r UE yn y dyfodol yn arwain at golled posibl i LIGC o fanteision medru cyfranogi mewn prosiectau o'r fath, yn enwedig y canlynol:

- rhannu arbenigedd yn arbennig mewn meysydd arbenigol megis curadu, metadata a thechnoleg cynnwys ddigidol
- mynediad i gyllid (ers 2012, mae LIGC wedi derbyn dros £330,000 o raglenni diwylliannol yr UE)
- proffil gwell ar gyfer casgliadau cenedlaethol ac amcanestyniad o 'bŵer meddal' sy'n tynnu sylw at dreftadaeth a diwylliant unigryw Cymru

Cyfranogi gan Staff

Hwyluswyd llawer o'r prosiectau cydweithredol hyn trwy gyfranogiad rheolaidd staff LIGC mewn digwyddiadau a gynhaliwyd yng ngwledydd yr UE. Byddai rhwystrau cynyddol (cost neu weinyddol) 'r fath yma o deithio yn peri risg i allu'r Llyfrgell i barhau i gymryd rhan mewn gwaith cydweithredol o'r fath. Mae hyn yn wir am gydweithio rhyngwladol ehangach a rhannu gwybodaeth sy'n cael ei hwyluso trwy ddigwyddiadau a gynhelir yn yr UE.

Twristiaeth dramor

Mae'r Llyfrgell yn elwa o ffrwd gyson o ymwelwyr tramor, yn enwedig yn ystod misoedd yr haf, yn ogystal â thwristiaeth academaidd lle mae grwpiau ac ysgolheigion yn ymweld i ddefnyddio'r casgliadau. Efallai y bydd niferoedd yr ymwelwyr yn gostwng o ganlyniad i Brexit, os bydd, neu y tybir bod, teithio i'r DU yn fwy anodd.

Staffio

Ar hyn o bryd mae'r Llyfrgell yn cyflogi dau ddinesydd o'r UE sydd wedi gweithio yn y Llyfrgell mewn rolau TGCh am 6 a 10 mlynedd. Dealltwriaeth y Llyfrgell yw mai'r sefyllfa bresennol ar gyfer aelodau staff yw y bydd gofyn iddynt wneud cais am statws sefydlog er mwyn iddynt barhau i fyw a gweithio yn y DU ar ôl mis Rhagfyr 2020. Bydd Cynllun Anheddiad yr UE ar agor yn llawn erbyn Mawrth 2019 a bydd yn rhaid i bob gweithiwr wneud cais am y statws erbyn 30 Mehefin 2021. Mae'r Llyfrgell yn aros am arweiniad pellach gan Lywodraeth Cymru ar y mater hwn.

Risgiau Posibl:

- Risg i les staff cenedlaethol yr UE oherwydd ansicrwydd a straen.
- Posibilrwydd o gollu aelodau staff medrus sy'n wladolion yr UE pe baent yn dewis dychwelyd i'w mamwlad.
- Anawsterau recriwtio a chadw staff tuag at y dyfodol mewn meysydd allweddol megis TG, lle mae galw mawr ar sgiliau. Yn ôl Dadansoddiad Sector TGCh Adran Ymadael yr UE ym mis Rhagfyr 2017, o'r 1.5 miliwn o swyddi sector digidol yn y DU, roedd 6.7% yn wladolion yr Undeb Ewropeaidd ac roedd 6.5% arall yn wladolion di-UE. Mae perygl y gallai'r pwll o weithwyr medrus leihau, gan arwain at godi'r galw yn y sector a chynyddu'r anhawster y mae'r Llyfrgell eisoes yn ei wynebu wrth recriwtio a chadw digon o staff TGCh medrus i gyflawni ei strategaeth ddigidol.

Effaith Ariannol

Mae yna nifer o effeithiau posib ar gyfer Brexit sy'n ymwneud â materion ariannol sy'n codi risgiau tymor byr a hir ar gyfer rheoli a darparu gwasanaethau.

Tymor byr

- Gall unrhyw ostyngiad yn arian Llywodraeth Cymru o lywodraeth y DU effeithio ar lefelau presennol grant cyllido blynyddol ar gyfer darparu gwasanaethau craidd y Llyfrgell. Bydd unrhyw wanhau yng ngwerth y bunt ar ôl Brexit yn cynyddu costau'r Llyfrgell ar adeg pan fo cyllid cyhoeddus yn isel.
- Mae'r Llyfrgell yn caffael eitemau a gwasanaethau ar draws yr UE a thu hwnt. Mae newidiadau yn nhermau masnach y DU gyda'r UE a gweddill y byd yn debygol o gyflwyno costau, naill ai tariffau uniongyrchol neu gostau cyflenwi uwch. Mae gan y Llyfrgell nifer o wasanaethau (gwasanaethau cwmwl TGCh, cefnogaeth a chynnal a chadw) a gontractir yn uniongyrchol â chyflenwyr nad ydynt yn y DU neu is-gwmnïau'r DU o gyflenwyr nad ydynt yn y DU.
- Byddai'r tariffau ar wasanaethau yn cyflwyno costau newydd, a fyddai naill ai'n cael eu talu'n uniongyrchol gan y Llyfrgell neu'n debygol o gael eu trosglwyddo'n rhannol neu'n gyfan gwbl gan is-gwmnïau. Bydd newidiadau i'r bunt hefyd yn effeithio ar gontractau gwasanaeth.

Effaith Posib ar Gostau Presennol

	£ '000
Costau staff	9,471
Dibrisiant	1,316
Costau uniongyrchol eraill	2,848
Cyfanswm	13,635

Costau Staff

- Mae risg o sensitifrwydd hirdymor mewn perthynas â NIC cyflogwyr os oes rhaid i lywodraeth y DU gynyddu trethi i gydbwysu'r cyllid cyhoeddus.
- Mae perygl o effaith negyddol bosibl ar 31 Mawrth 2019 o brisiad actiwaraidd o gynllun pensiwn y Llyfrgell ac effaith ddilynol ar gyfradd cyfraniad y cyflogwr a chyllido diffyg.

Dibrisiant

- Mae risg gyfyngedig neu sensitifrwydd mewn perthynas â chostau dibrisiant.

Costau Uniongyrchol Eraill

- Mae eitemau gwariant mawr o fewn costau uniongyrchol eraill yn cynnwys cyfleustodau (nwy, trydan a dŵr), costau ystâd (cost adeiladu a chynnal a chadw tiroedd), cyflenwadau a gwasanaethau TGCh (gan gynnwys tanysgrifiadau a chontractau gwasanaeth). Gwneir dadansoddiad pellach i asesu sensitifrwydd y gwahanol feysydd cost hyn i newidiadau yng nghost y bunt a chynnydd mewn costau mewnfario.

Tymor hirach

- Gallai cynnydd yn y gyfradd chwyddiant a chyfraddau llog ostwng gwerthoedd ecwiti a fyddai'n effeithio ar sefyllfa ariannol cronfa bensiw a chronfeydd elusennol y Llyfrgell .
- Os yw Prydain yn gadael yr AEE gyda thariffau a gymhwysir ar fewnforion, sectorau â sianelau dosbarthu dan reolaeth gref, fel cyflenwyr menter caledwedd a meddalwedd TGCh, cyflenwyr peiriannau mecanyddol, gall hyn godi prisiau yn y farchnad lai yn y DU gan wybod na all cwsmeriaid yn effeithlon (ac o bosibl yn gyfreithlon) gaffael y cynnyrch o'r farchnad AEE fwy.